

Barcelona recupera el disseny gràfic més popular

El dissenyadors gràfics i activistes veïnals José Ramón Gómez i Pilar Villuendas han donat a la ciutat una col·lecció inventariada de 200 cartells, publicacions i altres documents gràfics sobre Barcelona entre 1976 i 1995

MARC ANDREU

“Recuperem el que és nostre”, diu la imatge de portada de *Barcelona, una iconografia urbana de la Transició*. Els seus autors, els dissenyadors gràfics Josep Ramon Gómez i Pilar Villuendas, hi reproduïen un cartell que van fer el 1978 per a l'AV Poble Sec amb motiu de l'ocupació veïnal del local del Movimiento al carrer Blai (avui biblioteca municipal) per celebrar-hi la festa major. I recuperar allò que és nostre, des d'una perspectiva veïnal i cultural, popular i políticament compromesa, és precisament el principal valor del catàleg que el Museu d'Història de Barcelona (Muhba) ha editat per difondre l'anomenada “donació Villuendas + Gómez”, que és molt més que una col·lecció inventariada de 200 cartells, publicacions i altres documents gràfics sobre Barcelona entre 1976 i 1995. De fet, les introduccions de l'historiador Josep

al gràfic de les Comissions Obres, el sindicat al qual Villuendas i Gómez també van donar logotip durant la transició. Es recullen alhora cartells emblemàtics de la Generalitat provisional com els de la campanya “Cap embaràs no desitjat”. I, finalment, hi ha tota mena de cartells (o banderoles i senyalètica diversa) del que els autors anomenen “disseny d'utilitat pública”. I que no són res més (ni res menys) que treballs de qualitat gràfica i conceptual fets per encàrrec de les primeres administracions democràtiques per difondre tota mena de projectes, idees, actes, iniciatives o exposicions. Moltes d'elles de contingut cultural. Però hi ha, fins i tot, targetes de metro i propaganda esportiva i olímpica amb ànima i esperit allunyats del simple màrqueting. I tot plegat inclou, singularment, encàrrecs de l'Ajuntament de Barcelona -però també d'altres: Santa Coloma de Gramenet, Sabadell, l'Hospitalet, el Prat de Llobregat...-, de la Diputació de Barcelona i d'algunes empreses públiques. Sense oblidar, per últim, el treball de disseny per a algunes portades de llibres i per a revistes com *L'Avenç*, de notable qualitat i que van marcar una fita als anys 80.

Canviar sense perdre l'essència

Tot plegat, com explica Giralt-Miracle al seu pròleg, no només ajuda a entendre l'activitat intensa i efervescent que va viure Barcelona durant la transició i els primers anys de democràcia, sinó que evidencia també com una determinada manera d'entendre i de resoldre el disseny (personalitzat en l'equip de l'estudi Villuendas + Gómez) va passar de la mobilització a la institucionalització sense perdre ni la qualitat ni la seva essència de servei públic. Per altra banda, com apunta Fontana al seu pròleg, donar una ullada de conjunt a tota la producció de Villuendas i Gómez, al marge de ser agraït, no serveix només per evocar una època de grans esperances. També hauria d'ajudar-nos, diu Fontana, a “recuperar aquella voluntat d'intervenció directa en la vida pública” que va inspirar aquells cartells i aquell disseny. Un material que, en si mateix, és un fons documental imprescindible a l'hora d'escriure i interpretar la història contemporània més recent de la ciutat de Barcelona. Perquè, en definitiva, Villuendas i Gómez no van signar el “Barcelona, més que mai” ni els logotips olímpics que popularitzarien el disseny de la ciutat i que acabarien en marca Barcelona, però sí que van fer un treball de disseny molt més popular i arrelat als barris i a la seva gent.

L'obra, en paraules de l'historiador Josep Fontana, ‘pot servir per recuperar la voluntat d'intervenció directa en la vida pública’

Fontana i del crític d'art Daniel Giralt-Miracle ja deixen clar que *Barcelona, una iconografia urbana de la Transició* és un volum que va més enllà del simple catàleg d'una donació museística. I ho rebla el relat memorialístic que Gómez i Villuendas han fet per acompanyar, amb un text d'evident interès historiogràfic, una obra que, en qualsevol cas, entra per la vista i té la seva força principal en la imatge.

Cartells per triar i remenar

Per això, perquè la imatge i el disseny, a tot color, són la gràcia del llibre, haguessin servit de portada molts altres cartells de la col·lecció. I n'hi ha de tota mena. D'entrada, del moviment veïnal i, significativament, de l'AV Poble Sec, que Gómez va presidir; i de la Favb, on va ser membre de junta i per qui, amb Villuendas, ha col·laborat assiduament fent, per exemple, el logo corporatiu actual i portades de *Carrer*. També hi ha cartells del PSUC, on Gómez i Villuendas van militar i per a qui van crear, el 1977, el famós logotip que entrellaçava les quatre barres amb la falç i el martell, a banda de material propi de la seva agrupació de barri. Hi ha igualment cartells i materi-

01

02

03

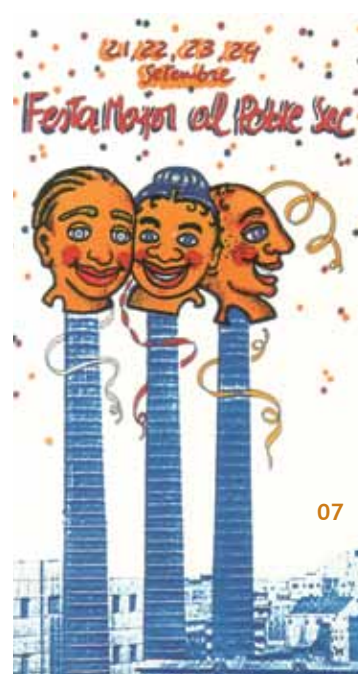
04

05

06

07

01. Cartell de formació teatral del 1984, en un context en què es començava a lluitar per la gestió popular d'equipaments. 02. Disseny 'pop' per al grup musical La Salseta del Poble Sec, 1979. 03. Cartell que anunciava el 10è aniversari de la Favb, 1982. 04. Anunci d'una conferència del PSUC que ridiculitzava el franquisme, 1978. 05. Campanya de planificació familiar de la Generalitat, 1980. 06. Enganxina per reivindicar un Ateneu Popular al Mercat de les Flors, 1978. 07. Cartell de la festa major del Poble Sec, 1979.